ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [*NIILO JÄÄSKINEN*] SECINĀJUMI, sniegti 2011. gada 7. jūlijā[1]

I — Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniegusi *Hof van Cassatie* [Kasācijas tiesa] (Beļģija), ir par to, kā interpretēt Padomes 1994. gada 27. jūlija Regulu (EK) Nr. 2100/94 par Kopienas augu šķirņu aizsardzību[2] ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulu (EK) Nr. 873/2004[3].

2. Šajā lietā Tiesai būs jālemj par īpašām problēmām, ko rada Kopienas augu šķirņu aizsardzības režīms saistībā ar intelektuālā īpašuma jomu — kas ir vispārīgāka —, it īpaši saistībā ar atšķirību starp atsevišķas aizsardzības režīmu, kāds minētajā regulā paredzēts attiecībā uz, pirmkārt, pavairošanas materiālu (šajā lietā — ābelēm "Nicoter") un, otrkārt, ievākto materiālu (šajā lietā — āboliem "Kanzi").

3. Tiesai ir lūgts atbildēt uz jautājumu par to, vai Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieks var atsaukties uz savām ekskluzīvajām tiesībām saskaņā ar Regulu Nr. 2100/94, lai pret trešo personu celtu prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu, vai arī, gluži pretēji, ir jāuzskata, ka tā tiesības ir izsmeltas, ja licences saņēmējs ir pārdevis trešajām personām šķirnes materiālu, uz kuru attiecas Kopienas aizsardzība, nenosakot tām ierobežojumus, kādi būtu jānosaka saskaņā ar licences līgumu, kas noslēgts starp licences saņēmēju un Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieku.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *1991. gada UPOV konvencija*

4. Starptautiskā mērogā uz augu šķirņu aizsardzību attiecas Konvencija, kas parakstīta 1961. gada 2. decembrī un pārskatīta 1991. gadā (turpmāk tekstā — "1991. gada *UPOV* konvencija"). Eiropas Kopiena šai

1 — Oriģinālvaloda — franču.
2 — OV L 227, 1. lpp., un labojums — OV 2001, L 111, 31. lpp.
3 — OV L 162, 38. lpp.; turpmāk tekstā — "Regula Nr. 2100/94".

konvencijai pievienojās 2005. gadā [4]. Šīs konvencijas normas ir ļoti iedvesmojušas Kopienu tiesisko regulējumu.

B — *Regula Nr. 2100/94*

5. Regulas Nr. 2100/94 preambulas četrpadsmitais apsvērums ir izteikts šādā redakcijā:

"tā kā Kopienas augu šķirņu aizsardzības piemērošanas sekām visā Kopienā jābūt vienādām, precīzi jānodala tirdzniecības darījumi, kas var notikt ar īpašnieka atļauju; tā kā aizsardzības apgabals [aizsardzības apjoms] jāpaplašina tā, lai salīdzinājumā ar lielāko daļu valstu sistēmu attiecībā uz noteiktu šķirņu materiālu ņemtu vērā bez aizsardzības notiekošo tirdzniecību ar valstīm, kuras nav Kopienā; tā kā tomēr, ieviešot tiesību izsmelšanas principu, ir jānodrošina, lai aizsardzība nebūtu pārmērīga".

6. Saskaņā ar Regulas Nr. 2100/94 11. panta 1. punktu:

"Personai, kas selekcionējusi vai atklājusi un attīstījusi attiecīgo šķirni vai viņas tiesību pārņēmējam, abiem — gan personai, gan viņas tiesību pārņēmējam, kas šeit turpmāk saukti par "selekcionāru", ir tiesības uz Kopienas augu šķirņu aizsardzību."

7. Atbilstoši šīs pašas regulas 13. panta 1.–3. punktam:

"1. Kopienas augu šķirņu aizsardzības nolūks ir panākt, ka Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieks vai īpašnieki, kas šeit turpmāk saukti par "īpašnieku", ir tiesīgi veikt darbības, kas izklāstītas 2. punktā.

2. Neierobežojot 15. un 16. pantu, attiecībā uz šķirnes komponentiem vai no aizsargājamās šķirnes ievākto materiālu, šeit turpmāk abi saukti "materiāls", vajadzīga īpašnieka atļauja šādām darbībām:

a) ražošanai vai atjaunošanai (pavairošanai);

b) kvalitātes uzlabošanai nolūkā pavairot;

c) piedāvāšanai pārdošanai;

d) pārdošanai vai kādai citādai laišanai tirgū;

e) eksportēšanai no Kopienas;

4 — Skat. Padomes 2005. gada 30. maija Lēmumu 2005/523/EK, ar ko apstiprina Eiropas Kopienas pievienošanos Starptautiskajai konvencijai par jaunu augu šķirņu aizsardzību, kas pārskatīta Ženēvā 1991. gada 19. martā (OV L 192, 63. lpp.).

f) importēšanai no Kopienas [Kopienā];

g) uzglabāšanai jebkurā a) līdz f) apakšpunktā minētajā nolūkā.

Īpašnieks var dot atļauju, ievērojot [paredzot] nosacījumus un ierobežojumus.

3. 2. punktu piemēro novāktajam materiālam tikai tad, ja tas iegūts, neatļauti lietojot aizsargājamas šķirnes komponentus, un ja īpašniekam nav bijis piemērotas iespējas izmantot savas tiesības attiecībā uz minētās šķirnes komponentiem."

8. Regulas Nr. 2100/94 16. pantā ar nosaukumu "Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību izsmelšana" ir paredzēts:

"Kopienas augu šķirņu aizsardzība neattiecas uz darbībām, kas saistītas ar jebkuru aizsargātās šķirnes [..] materiālu, ko īpašnieks ir nodevis vai ko ar viņa piekrišanu nodod citiem jebkurā Kopienas daļā, vai uz jebkuru materiālu, kas atvasināts no minētā materiāla, ja vien šādas darbības:

a) nav saistītas ar turpmāku attiecīgas šķirnes pavairošanu, izņemot gadījumus, kad šāda pavairošana, nododot materiālu, bijusi plānota,

vai

b) nav saistītas ar šķirnes komponentu eksportu uz trešo valsti, kas neaizsargā tās auga ģinšu vai sugu šķirnes, kurām šķirne pieder, izņemot gadījumus, kad eksportētie materiāli ir paredzēti galīgam patēriņam."

9. Saskaņā ar minētās regulas 27. pantu ar nosaukumu "Līgumiskās lietošanas tiesības [licences]":

"1. Kopienas augu šķirņu aizsardzība pilnībā vai daļēji var būt ar līgumu piešķirto lietošanas tiesību [licenču] subjekts. Lietošanas tiesības [licences] var būt ekskluzīvas vai neekskluzīvas.

2. Īpašnieks var izmantot tiesības, kuras piešķirtas ar Kopienas augu šķirņu aizsardzību, pret personu, kam ir lietošanas tiesības [licence] un kas neizpilda jebkuru [kādu] no nosacījumiem vai ierobežojumiem, kuri saistīti ar viņa lietošanas tiesībām [licenci], ievērojot šī panta 1. punktu."

10. Regulas Nr. 2100/94 94. pantā ar nosaukumu "Pārkāpums" ir noteikts:

"1. Lai kurš [ja kāds]:

a) nebūdams tiesīgs to darīt, vei[c] vienu no 13. panta 2. punktā izklāstītajām darbībām attiecībā uz šķirni, kam ir piešķirta Kopienas augu šķirņu aizsardzība, vai

[..]

īpašnieks viņu var iesūdzēt tiesā, lai viņš novērstu šādu pārkāpumu vai samaksātu saprātīgu kompensāciju [taisnīgu atlīdzību], vai veiktu kā vienu, tā otru.

2. Lai kurš [ja kāds] tā rīko[jas] apzināti vai nolaidības dēļ, viņš turklāt atlīdzina īpašniekam jebkādus papildu zaudējumus, kas radušies no attiecīgās darbības. Nenozīmīgas nolaidības gadījumā šīs prasības var samazināt atbilstīgi šādas nenozīmīgas nolaidības pakāpei, tomēr ne tādā mērā, lai tās būtu mazākas nekā labums, ko tādējādi ieguvusi persona, kura izdarījusi attiecīgo pārkāpumu [attiecīgo nelikumīgo izmantošanu]."

11. Regulas Nr. 2100/94 104. pants ar nosaukumu "Tiesības celt prasību tiesā par pārkāpumu [tiesības celt prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu]" ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Īpašnieks var celt prasību par pārkāpumu [prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu]. Personas, uz kurām attiecas izmantošanas tiesības, [licences saņēmēji] var celt šādu prasību, ja vien attiecībā uz ekskluzīvām izmantošanas tiesībām tas nav nepārprotami izslēgts pēc vienošanās ar īpašnieku vai to nav izslēdzis Birojs, ievērojot 29. pantu vai 100. panta 2. punktu.

2. Jebkura persona, uz kuru attiecas izmantošanas tiesības, nolūkā saņemt kompensāciju par tai radītajiem zaudējumiem [jebkurš licences saņēmējs nolūkā saņemt tai nodarītā kaitējuma atlīdzību] ir tiesīga [tiesīgs] piedalīties pret pārkāpumu vērstās prasības [prasības sakarā ar nelikumīgu izmantošanu] izskatīšanā, ko ierosinājis īpašnieks."

III — Pamata lieta un prejudiciālie jautājumi

12. *Hof van Cassatie* izskatāmās pamata lietas starp, pirmkārt, *Greenstar-Kanzi Europe NV* (turpmāk tekstā — "*GKE*") un, otrkārt, Ž. Hustinu [*J. Hustin*] un J. Housensu [*J. Goossens*] rašanās faktiem var sniegt šādu kopsavilkumu [5].

A — *Sabiedrība* Nicolaï NV *un sabiedrība* Better3fruit NV

13. Vispirms izklāstīšu to, kāda ir abu sabiedrību — kas nav pamata lietas dalībnieces — vieta.

14. *Nicolaï NV* (turpmāk tekstā — "*Nicolai*") ir jaunas ābeļu šķirnes, proti, "Nicoter", selekcionāre. Šī šķirne ir vienīgā, kas ražo ābolus, kuri tiek tirgoti ar preču zīmi "Kanzi", ja vien tie atbilst dažām kvalitātes prasībām [6]. Lai novērstu šķirnes un preču zīmes kvalitātes pasliktināšanos, tika ieviesta sistēma,

5 — Jānorāda, ka, izklāstot faktus, rodas dažas problēmas: pamata lietas dalībnieki nav vienisprātis par vairākiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem; jautājums ir par pagaidu noregulējuma tiesvedību, un licences saņēmējs (*Nicolaï NV*) nav pamata tiesvedības dalībnieks.

6 — 2009. gadā Eiropā bija 3 156 000 "Nicoter" šķirnes ābeļu, kuru produkcija veidoja 25 000 tonnu ābolu. Aptuveni trīs ceturtdaļas no šiem āboliem atbilda kvalitātes prasībām, kas izvirzītas preču zīmei "Kanzi". Skat. *European Fruit Magazine*, Nr. 12, 2009. gads, 6. lpp. (skat. interneta vietni: www.fruitmagazine.eu).

kas līdzvērtīga selektīvās izplatīšanas tīklam, kurā ietilpst specifikācijas, kurās paredzēti ierobežojumi attiecībā uz šī koka ražu, kā arī augļu ražošanu, uzglabāšanu, šķirošanu un tirgošanu.

15. Reģistrācijas pieteikums attiecībā uz ābeļu šķirni "Nicoter", ko 2001. gada 27. aprīlī iesniedza *Nicolaï*, tika publicēts 2001. gada 15. jūnijā *Kopienas Augu Šķirņu Aizsardzības Biroja Oficiālajā Vēstnesī*.

16. Ar šo reģistrācijas pieteikumu saistītās augu šķirņu aizsardzības tiesības *Nicolaï* nodeva sabiedrībai *Better3fruit NV* (turpmāk tekstā — "*Better3fruit*") 2002. gada 3. septembrī.

17. Kopš tā brīža *Better3fruit* ir Kopienas augu šķirņu aizsardzības, kas piešķirta attiecībā uz šķirnes "Nicoter" kokiem, tiesību īpašnieks.

18. *Better3fruit* ir arī ābolu preču zīmes "Kanzi" īpašnieks.

19. 2003. gadā *Better3fruit* un *Nicolaï* noslēdza licences līgumu (turpmāk tekstā — "licences līgums") [7], kas ļāva *Nicolaï* iegūt ekskluzīvas tiesības audzēt un tirgot "Nicoter" šķirnes ābeles.

20. Licences līgumā ir paredzēts, ka *Nicolaï* "[..] nenodo[s], kā arī nepārdo[s] nevienu produktu, kas ir attiecīgā licences līguma priekšmets, ja otra līgumslēdzēja puse iepriekš nav saņēmusi 6. pielikumā paredzēto audzētāja licenci (gadījumā, ja līgumslēdzēja puse ir audzētājs) vai 7. pielikumā minēto laišanas tirgū licenci (gadījumā, ja līgumslēdzēja puse ir tirdzniecības uzņēmums)".

21. 2003. gada licences līgums starp *Nicolaï* un *Better3fruit* tika lauzts 2005. gada 20. janvārī.

B — *Pamata lieta starp GKE un Ž. Hustinu un J. Housensu*

22. Dienā, par kuru pamata lietas dalībnieki nav vienisprātis, *GKE* attiecībā uz "Nicoter" ābelēm ieguva ekskluzīvas izmantošanas tiesības, kādas paredzētas ar augu šķirņu aizsardzību. Tādējādi *GKE* kļuva par licences saņēmēju *Nicolaï* vietā [8].

23. 2004. gada 24. decembrī *Nicolaï* pārdeva 7 000 "Nicoter" šķirnes ābeļu Ž. Hustinam. Saistībā ar šo darījumu Ž. Hustins nebija apņēmies ievērot nekādus īpašus nosacījumus

7 — Licences līgumam nav datuma.

8 — Dokuments, ar ko ir pamatotas *GKE* tiesības, lietas materiāliem nav pievienots. Šķiet, jautājums ir par licences līgumu, kurš noslēgts starp *GKE* un sabiedrību ar nosaukumu *EFC BVBA*, kura savukārt bija noslēgusi licences līgumu ar *Better3fruit*, Kopienas aizsardzības tiesību īpašnieci.

attiecībā uz ābolu kultūru "Kanzi" un iegūtās ražas pārdošanu.

24. 2007. gada 4. decembrī tika konstatēts, ka J. Housenss pārdod ābolus ar apzīmējumu *Kanzi*. Izrādījās, ka šos ābolus tam piegādājis Ž. Hustins.

25. Tāpēc *GKE* cēla prasību pret Ž. Hustinu un J. Housensu. 2008. gada 29. janvārī *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* [Antverpenes Tirdzniecības tiesas] priekšsēdētājs pagaidu noregulējuma tiesvedībā nolēma, ka gan Ž. Hustins, gan J. Housenss ir pārkāpuši *GKE* augu šķirņu aizsardzību. J. Housenss esot pārkāpis arī preču zīmju tiesību aizsardzību, kas piešķirta preču zīmei "Kanzi".

26. *Hof van beroep te Antwerpen* [Antverpenes apelācijas tiesa] šo nolēmumu grozīja ar 2008. gada 24. aprīļa spriedumu. Minētā tiesa nolēma, ka Ž. Hustins un J. Housenss nav nedz nelikumīgi izmantojuši *GKE* augu šķirņu aizsardzību, nedz arī pārkāpuši tās preču zīmju tiesības, jo licences līgumā ietvertie ierobežojumi uz Ž. Hustinu un J. Housensu nebija attiecināmi.

27. *GKE* iesniedza kasācijas sūdzību par šo *Hof van beroep te Antwerpen* spriedumu. *Hof van Cassatie*, šaubīdamās par Regulas Nr. 2100/94 16. pantā paredzētā noteikuma par izsmelšanu piemērojamību, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus divus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Regulas [Nr. 2100/94] [..] 94. pants, skatot to kopā ar Regulas [Nr. 2100/94] 11. panta 1. punktu, 13. panta 1., 2. un 3. punktu, kā arī 16., 27. un 104. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka īpašnieks vai licences saņēmējs, var celt prasību tiesā [sakarā ar nelikumīgu izmantošanu] pret jebkuru personu, kas veic kādas darbības ar materiālu, kuru tai ir pārdevis vai nodevis licences saņēmējs, ja nav tikuši ievēroti starp licences saņēmēju un Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieku noslēgtajā licences līgumā pārdošanas gadījumā paredzētie ierobežojumi?

2) Ja uz pirmo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši, vai, izvērtējot attiecīgo pārkāpumu, ir nozīme tam, ka persona, kas ir veikusi šīs iepriekš minētās darbības, zināja vai tai vajadzēja zināt par šiem licences līgumā paredzētajiem ierobežojumiem?"

28. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Hof van Cassatie* ir atsaukusies uz Tiesas judikatūru par preču zīmes īpašnieka tiesību izsmelšanu, it īpaši izvirzot jautājumu par to, vai ar Kopienas augu šķirņu aizsardzību saistīto tiesību izsmelšana ir vai nav jāinterpretē

šaurāk, ņemot vērā augu šķirņu aizsardzības režīma sevišķās īpašības.

29. Rakstveida apsvērumus iesniedza *GKE*, Ž. Hustins, J. Housenss, Spānijas valdība un Eiropas Komisija. Neviens lietas dalībnieks nepieprasīja rīkot tiesas sēdi.

30. Attiecībā uz pamata lietu uzreiz ir jānorāda, ka lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu nav precizēts, vai *Better3fruit* bija vai nebija cēlusi prasību pret *Nicolaï*, kas neuzlika Ž. Hustinam pienākumu ievērot licences nosacījumus [9]. Starp *GKE* un Ž. Hustinu acīmredzami nav nekādu līgumtiesisku saišu.

IV — Analīze

A — *Par pirmo prejudiciālo jautājumu*

1) Ievada apsvērumi

31. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas iegūt precizējumus par augu šķirņu aizsardzības izsmelšanas piemērojamību gadījumā, ja noslēgti līgumi par materiālu, ko licences saņēmējs pārdevis vai nodevis trešajai personai, pārkāpjot ierobežojumus, kuri paredzēti licences līgumā, kas saista licences saņēmēju ar augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieku.

32. Saistībā ar Regulu Nr. 2100/94 reti ir iesniegti lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu [10]. Konkrēti īpašnieka tiesību apjoms un Kopienas augu šķirņu aizsardzības izsmelšana ir Tiesā agrāk neskarti jautājumi.

33. Jāuzsver, ka Regulā Nr. 2100/94 ir paredzētas dažādas aizsardzības pakāpes.

34. Pirmkārt, pastāv "pirmās pakāpes" aizsardzība, kas attiecas uz šķirnes komponentiem saskaņā ar Regulas Nr. 2100/94 13. panta 2. punktu. Savukārt uz ievākto materiālu attiecas "otrās pakāpes" aizsardzība, kas, lai gan arī norādīta minētā 13. panta 2. punktā,

9 — Saskaņā ar licences līgumā ietverto pagarināšanas klauzulu šādas prasības izskatīšana esot Lēvenes [*Louvain*] (Beļģija) tiesu kompetencē.

10 — Skat. 2003. gada 10. aprīļa spriedumu lietā C-305/00 *Schulin* (*Recueil*, I-3525. lpp.), 2004. gada 11. marta spriedumu lietā C-182/01 *Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft* (*Recueil*, I-2263. lpp.), 2004. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-336/02 *Brangewitz* (Krājums, I-9801. lpp.) un 2006. gada 8. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-7/05 līdz C-9/05 *Saatgut-Treuhandverwaltung* (Krājums, I-5045. lpp.).

ir ļoti ierobežota ar tā paša panta 3. punktu [11]. Tādējādi, pat ja šķirnes komponenti un ievāktais materiāls ietilpst jēdzienā "materiāls" [12] minētā 13. panta 2. punkta nozīmē, abām šīm kategorijām paredzētā aizsardzība tomēr atšķiras.

35. Ar Regulu Nr. 2100/94 šķirnes komponentiem (šajā lietā ābelēm) ir noteikta plašāka aizsardzība nekā ievāktajiem produktiem (šajā gadījumā āboliem) [13]. Tādējādi īpašnieka atļauja ir vajadzīga ābeļu kā šķirnes komponentu tirgošanas darbībām atbilstoši 13. panta 2. punktam, bet attiecībā uz āboliem kā ievākto materiālu šāda atļauja ir vajadzīga tikai 13. panta 3. punktā paredzētajos gadījumos. Vēlos norādīt, ka šis būtiskais nošķīrums augu šķirņu aizsardzības jomā skaidrāk izriet no 1991. gada *UPOV* konvencijas [14].

36. Attiecībā uz stāvokli, kādā ir J. Housenss, kurš pārdeva "Kanzi" ābolus un tātad ievākto materiālu, ir jānorāda, ka augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieka atļauja pārdošanai vai jebkāda cita veida tirgošanai ir vajadzīga vienīgi tad, ja ievāktais materiāls ir iegūts, neatļauti izmantojot aizsargājamās šķirnes komponentus, un ja vien īpašnieks ir varējis saprātīgi īstenot savas tiesības saistībā ar minētajiem šķirnes komponentiem.

2) Par intelektuālā īpašuma tiesību izsmelšanas principu

37. Lai gan tā precīzais saturs dažādās intelektuālā īpašuma tiesību daļās atšķiras, izsmelšanas princips ir Eiropas intelektuālā īpašuma tiesību pamatnoteikums. No šī principa izriet, ka, ja tiesību īpašnieks pirmās

11 — Jānorāda, ka Regulas Nr. 2100/94 13. panta 4. punktā ir noteikta arī iespēja saistībā ar minētās regulas piemērošanas noteikumiem paredzēt "trešās pakāpes" aizsardzību attiecībā uz produktiem, kas tieši iegūti no aizsargājamās šķirnes materiāla. Šāda norma, cik man zināms, nav pieņemta, un katrā ziņā šim jautājumam šajā lietā nav nozīmes. Konkrēti, minētā trešās pakāpes aizsardzība, piemēram, būtu piemērojama attiecībā uz sulu, kas iegūta no āboliem (otrās pakāpes aizsardzība), kuri iegūti no aizsargājamas šķirnes ābelēm (pirmās pakāpes aizsardzība).

12 — Vēlos norādīt, ka terminu "šķirnes komponenti" vai "materiāls" lietojums Regulā Nr. 2100/94 nav saskaņots. Skat. Würtenberger, G. u.c., *European Community Plant Variety Protection*, Oksforda: Oxford University Press, 2009, 119. un 120. lpp.

13 — Man šķiet, ka āboli, kuros ir sēkliņas, ir jāuzskata par "ievākto materiālu", nevis par "šķirnes komponentiem", jo sēkliņas nevar tieši izmantot veselu augu ražošanai, kam [būtu] tādas pašas īpašības kā aizsargājamām šķirnēm. Skat. iepriekš minēto Würtenberger, G. u.c., 118. lpp.

14 — 1991. gada *UPOV* konvencijas 14. pantā ar nosaukumu "Saņēmēja tiesību apjoms" ir atsevišķi norādītas darbības saistībā ar atjaunošanas vai pavairošanas materiālu (1. punkts), darbības attiecībā uz ievāktajiem produktiem (2. punkts), darbības saistībā ar atsevišķiem produktiem (3. punkts) un iespējamās papildu darbības (4. punkts).

tirgošanas gadījumā ir varējis izmantot savu ekskluzīvo tiesību saistībā ar precēm, uz kurām attiecas aizsardzība, ekonomisko vērtību, tad uz šiem produktiem attiecas brīva aprite [15].

38. Savienības tiesībās šis princips sākotnēji tika nostiprināts Tiesas judikatūrā par preču brīvu apriti un par konkurences noteikumiem, bet Savienības tiesību aktos attiecībā uz dažādām intelektuālā īpašuma tiesībām parasti ir ietverta norma, kurā šis princips ir izklāstīts [16]. Judikatūra attiecībā uz izsmelšanu galvenokārt skar preču zīmes, bet šī problemātika ir aplūkota arī saistībā ar citiem jautājumiem [17].

39. Savienības tiesību aktos, kuros aplūkota intelektuālā īpašuma tiesību izsmelšana, ir paredzēts, ka šīs tiesības ir izsmeltas, kad attiecīgo tiesību objekti tiek laisti tirgū jebkurā Savienības teritorijas daļā, ko veic īpašnieks vai kas tiek veikts ar viņa piekrišanu. Turklāt attiecīgajās normās parasti ir noteikti gadījumi, kādos šīs tiesības netiek izsmeltas.

40. Tāpat minētajos tiesību aktos bieži vien ir iekļauta norma par līgumtiesiskajām izmantošanas licencēm. Tādējādi Regulas Nr. 2100/94 27. pantā ir paredzēta iespēja izdot licenci par Kopienas augu šķirņu aizsardzību. Turklāt šajos tiesību aktos īpašniekam ir atļauts atsaukties uz savām īpašumtiesībām attiecībā pret licences saņēmēju, kurš pārkāpj kādu no nosacījumiem vai ierobežojumiem, kas saistīti ar licences līgumu [18].

15 — Šajā ziņā skat. 2001. gada 20. novembra spriedumu apvienotajās lietās no C-414/99 līdz C-416/99 *Zino Davidoff* un *Levi Strauss* (*Recueil*, I-8691. lpp., 33. punkts), 2003. gada 8. aprīļa spriedumu lietā C-244/00 *Van Doren + Q* (*Recueil*, I-3051. lpp., 26. punkts), kā arī 2004. gada 30. novembra spriedumu lietā C-16/03 *Peak Holding* (Krājums, I-11313. lpp., 40. punkts).

16 — Skat. 5. panta 5. punktu Padomes 1986. gada 16. decembra Direktīvā 87/54/EEK par pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju tiesisko aizsardzību (OV L 24, 36. lpp.); 7. pantu Padomes 1988. gada 21. decembra Pirmajā direktīvā 89/104/EEK, ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (OV L 40, 1. lpp.), kura atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 22. oktobra Direktīvu 2008/95/EK, ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (OV L 299, 25. lpp.) (skat. tās 7. pantu); 13. pantu Padomes 1993. gada 20. decembra Regulā (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi (OV L 11, 1. lpp.), kura atcelta ar Padomes 2009. gada 26. februāra Regulu (EK) Nr. 207/2009 par Kopienas preču zīmi (OV L 78, 1. lpp.) (skat. tās 13. pantu); 15. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 13. oktobra Direktīvā 98/71/EK par dizainparaugu tiesisko aizsardzību (OV L 289, 28. lpp.); 4. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīvā 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV L 167, 10. lpp.), un 21. pantu Padomes 2001. gada 12. decembra Regulā (EK) Nr. 6/2002 par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp.).

17 — Skat., piemēram, Tiesas 1985. gada 9. jūlija spriedumu lietā 19/84 *Pharmon* (*Recueil*, 2281. lpp., 16. un 26. punkts) par patenta tiesību izsmelšanu obligāto licenču gadījumā, kas tiek izsniegtas attiecībā uz paralēlu patentu; Vispārējās tiesas 1999. gada 16. decembra spriedumu lietā T-198/98 *Micro Leader*/Komisija (*Recueil*, II-3989. lpp., 34. punkts) attiecībā uz Padomes 1991. gada 14. maija Direktīvu 91/250/EEK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību (OV L 122, 42. lpp.) un Tiesas 2006. gada 12. septembra spriedumu lietā C-479/04 *Laserdisken* (Krājums, I-8089. lpp., 27. punkts) par Direktīvu 2001/29.

18 — Skat. Direktīvas 2008/95 8. panta 2. punktu un Regulas Nr. 207/2009 22. panta 2. punktu.

41. Šķiet, ka Kopienas augu šķirņu aizsardzības režīms vairākos aspektos līdzinās patentu aizsardzības režīmam. Tomēr, ņemot vērā to, ka šajā jomā nav judikatūras, un ņemot vērā lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu sniegtās norādes, ir jāpamatojas uz salīdzinājumu ar preču zīmju tiesībām.

42. Preču zīmju tiesībās jautājums par izsmelšanu it īpaši ir analizēts spriedumā lietā *Peak Holding*[19]. Šajā lietā Tiesas virspalāta ir analizējusi sekas, kādas rodas, ja netiek ievērots tālākpārdošanas aizliegums, kas paredzēts preču zīmes īpašnieka un Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ) esoša uzņēmēja noslēgtā pirkuma līgumā attiecībā uz produktiem, kuri aizsargāti ar preču zīmi. Pēc Tiesas uzskatiem, šāds tālākpārdošanas aizliegums attiecas vienīgi uz šī tiesību akta pušu attiecībām. Tādējādi šis noteikums pieļauj, ka [produkti] tiek laisti tirgū Direktīvas 89/104 7. panta 1. punkta nozīmē, un tādējādi nerada šķēršļus īpašnieka ekskluzīvo tiesību izsmelšanai gadījumā, ja tiek veikta prettiesiska tālākpārdošana EEZ.

43. Šķiet, kādā vēlākā spriedumā šī pieeja nav izraudzīta. Spriedumā lietā *Copad* Tiesas pirmā palāta ir analizējusi sekas, kādas rodas, ja netiek ievērots licences līguma noteikums saistībā ar luksusa precēm. Tiesa ir norādījusi, ka licences saņēmēja veikta ar preču zīmi aptverto preču laišana tirgū, neievērojot kādu no licences līguma noteikumiem, ir veikta bez preču zīmes īpašnieka piekrišanas tad, ja ir konstatēts, ka šis noteikums atbilst kādai no Direktīvas 89/104 8. panta 2. punktā paredzētajām normām[20].

44. Šajā lietā vairāki lietas dalībnieki no norādītā sprieduma lietā *Copad* ir secinājuši, ka pastāv saikne starp Regulas Nr. 2100/94 27. panta 2. punktā minēto licences līgumu seku interpretāciju un tās pašas regulas 16. pantā paredzēto izsmelšanu. Tomēr Regulas Nr. 2100/94 27. panta 2. punktā, atšķirībā no Direktīvas 89/104 8. panta 2. punkta, nav ierobežojoša saraksta ar licences līguma noteikumiem, kuru neievērošanas gadījumā no licences saņēmēja puses īpašnieks drīkstētu atsaukties uz tiesībām, kas tam piešķirtas ar augu šķirņu aizsardzību.

45. *GKE*, šķiet, secina, ka izsmelšana nav iespējama, ja licences saņēmējs ir pārkāpis kādu ar licences līgumu saistītu nosacījumu vai ierobežojumu — lai kāds tas būtu —, jo tādā gadījumā trūktu aizsardzības tiesību īpašnieka piekrišanas attiecībā uz aizsargā-

19 — Iepriekš minētais spriedums, 56. punkts.

20 — 2009. gada 23. aprīļa spriedums lietā C-59/08 *Copad* (Krājums, I-3421. lpp., 51. punkts).

jamās šķirnes materiāla nodošanu trešajām personām. Savukārt Komisija uzskata, ka tas vien, ka licences saņēmējs ir pārkāpis kādu no nosacījumiem vai ierobežojumiem attiecībā uz darbībām, kurām saskaņā ar Regulas Nr. 2100/94 13. panta 2. punktu vajadzīga īpašnieka atļauja, varot radīt šķērsli izsmelšanai.

46. Šī lieta tieši neattiecas uz Direktīvas 89/104 interpretāciju, lai gan lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu tā ir minēta. Tomēr man jānorāda, ka neesmu vienisprātis ar interpretāciju, kādu Tiesa sniegusi iepriekš minētajā spriedumā lietā *Copad*.

47. Pirmkārt, Savienības tiesību aktu normās par īpašnieka iespēju atsaukties uz savām intelektuālā īpašuma tiesībām attiecībā pret licences saņēmēju nav norāžu par iespēju uz šīm tiesībām atsaukties arī attiecībā pret trešajām personām saistībā ar izsmelšanu. Par šo jautājumu ir atsevišķa norma [21].

48. Otrkārt, šajās normās īpašniekam ir paredzēts sniegt iespēju attiecībā pret licences saņēmēju izmantot attiecīgajā tiesību aktā paredzētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas paredzēti intelektuālā īpašuma tiesībās, papildus aizsardzībai, kas piešķirta ar kopējām līgumtiesībām [22].

49. Treškārt, interpretācija, kurā īpašnieka piekrišanas jēdziens saistībā ar izsmelšanu attiecībā pret trešajām personām tiek saistīts ar līguma nosacījumiem, kam noteikti ir attiecīgas sekas, manuprāt, traucē konkurencei un preču brīvai apritei tādā veidā, kas nav saderīgs ar Tiesas judikatūru, it īpaši saistībā ar iespēju attiecībā pret trešajām personām atsaukties uz licences saņēmējam noteiktajiem teritoriālajiem ierobežojumiem.

50. Katrā ziņā, pat ja Tiesa vēlētos izmantot pieeju, kāda saistībā ar Direktīvu 89/104, šķiet, izraudzīta iepriekš minētajā spriedumā lietā *Copad*, tas būtu pretrunā atbilstošo Regulas Nr. 2100/94 pantu — proti, šīs regulas 16. un 27. panta — formulējumam, kas

21 — Šajā ziņā skat. Regulas Nr. 2100/94 17., 27. un 94. pantu.

22 — Šī doma skaidrāk ir pausta Regulas Nr. 6/2002 32. panta 2. punktā ("Neskarot tiesvedību, kas balstās uz līgumtiesībām, īpašnieks var izmantot Kopienas dizainparauga piešķirtās tiesības pret licenciātu, kurš pārkāpj sava licences līguma noteikumus [..]"). Skat. arī Direktīvas 2008/95 8. panta 2. punktu; Regulas Nr. 207/2009 22. panta 2. punktu, kā arī Direktīvas 2001/29 8. panta 2. punktu.

atšķiras no Direktīvas 89/104 7. un 8. panta formulējuma.

51. Kā jau konstatēju, Regulas Nr. 2100/94 27. panta 2. punktā nav saraksta ar nosacījumiem vai ierobežojumiem, uz ko īpašnieks varētu atsaukties attiecībā pret licences saņēmēju [23].

52. Ja Tiesa pievienotos Komisijas ierosinātajai pieejai, tad no tā izrietētu, ka kāda nosacījuma vai ierobežojuma attiecībā uz Regulas Nr. 2100/94 13. panta 2. punktā uzskaitītajām darbībām pārkāpums radītu šķērsli īpašnieka tiesību izsmelšanai, jo nebūtu viņa piekrišanas [24]. Tādējādi tiktāl, ciktāl licences līgums attiektos uz minētās regulas 27. panta 1. punktā paredzēto Kopienas aizsardzību, šie noteikumi būtu piemērojami attiecībā pret trešajām personām. Tas man nešķiet gluži saderīgi ar Regulas Nr. 2100/94 preambulas četrpadsmito apsvērumu, saskaņā ar kuru, ieviešot tiesību izsmelšanas principu, tomēr ir jānodrošina, lai aizsardzība nebūtu pārmērīga.

53. Izsmelšanas neesamībai Regulas Nr. 2100/94 16. pantā ir izvirzīti stingri nosacījumi, un tā it īpaši attiecas uz turpmākas neatļautas pavairošanas gadījumiem. Turklāt darbība, kura rada izsmelšanu, ir saistīta ar aizsargājamās šķirnes materiāla nodošanu trešajām personām, ko veic īpašnieks vai kas tiek veikta ar viņa piekrišanu.

54. Tāpēc Kopienas augu šķirņu aizsardzība neaptver darbības saistībā ar aizsargājamās šķirnes materiālu (vai no minētā materiāla atvasinātu materiālu), ko trešajām personām nodevis īpašnieks vai kas tām ar īpašnieka piekrišanu nodots jebkurā Kopienas daļā, ja vien šīs darbības neietver turpmāku attiecīgās šķirnes pavairošanu, kas nav tikusi paredzēta, materiālu nododot.

55. Tādējādi aizsardzība ir izsmelta atbilstoši Regulas Nr. 2100/94 16. pantam, tiklīdz notikusi nodošana trešajai personai, izņemot, ja attiecīgā trešā persona bez iepriekšējas atļaujas šķirni pavairo.

56. Lai gan iesniedzējtiesai šis elements ir jāpārbauda, vēlos norādīt, ka, pēc *GKE* uzskatiem, saskaņā ar 2001. gada 8. novembra licences līgumu *Better3fruit* esot piešķirusi *Nicolaï* ekskluzīvās tiesības audzēt un tirgot

23 — Toties Direktīvas 89/104 8. panta 2. punktā ietvertais nosacījumu saraksts ir izsmeļošs (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Copad*, 20. punkts).

24 — Jāatgādina, ka licences līguma noteikumi parasti ir konfidenciāli un ka tirdzniecībā Kopienas iekšienē tie var būt rakstīti valodā, ko licences saņēmēja līgumslēdzējas puses vai to klienti nesaprot.

"Nicoter" ābeles, kā arī izmantot ar tām saistītās tiesības.

57. Saskaņā ar manu viedokli tas, ka *Nicolaï* neesot izpildījis pienākumus, kas vērsti uz to, lai tiktu saglabāta ābolu "Kanzi" ražošanas un tirgošanas selektivitāte, nepieprasot savām līgumslēdzējām pusēm iepriekš noslēgt licences līgumu par šo kultūru vai pat licences līgumu par tirgošanu [25], neļauj secināt, ka *Nicolaï* būtu nodevusi aizsargājamās šķirnes materiālu bez īpašnieka piekrišanas. Ar licenci, ko *Better3fruit* piešķīra *Nicolaï*, tā tieši atļāva pārdot ābeles "Nicoter". Šādi nododot *Nicolaï* tiesības tirgot aizsargātu materiālu, *Better3fruit* izmantoja savu ekskluzīvo tiesību ekonomisko vērtību. Ja *Nicolaï* neizpilda līgumsaistības, kādas tam ir pret *Better3fruit*, tad tieši *Better3fruit*, nevis trešajai personai, ir jāuzņemas no tā izrietošās sekas. Manuprāt, ar iepriekšēju atļauju saistīto nosacījumu pārkāpumu juridiski nevarētu pielīdzināt tādas atļaujas neesamībai, ko var izmantot attiecībā pret trešajām personām.

58. Attiecībā uz Regulas Nr. 2100/94 94. panta piemērojamību tajā patiešām ir norādīts vienīgi uz šīs regulas 13. panta 2. punktu. Tomēr galvenais ir to skatīt kopsakarā ar tā paša 13. panta 3. punktu [26], jo 2. punkta piemērošanai attiecībā uz ievākto materiālu, šajā gadījumā āboliem, ir izvirzīti 3. punktā minētie nosacījumi.

59. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz pirmo jautājumu atbildēt noliedzoši.

60. Otrais jautājums ir uzdots pakārtoti, ja Tiesa uz pirmo jautājumu atbildētu apstiprinoši. Tā kā ierosinu uz pirmo jautājumu atbildēt noliedzoši, tad turpmākos apsvērumus par otro jautājumu sniegšu tikai pakārtoti.

B — *Par otro prejudiciālo jautājumu*

61. Ar otro jautājumu *Hof van Cassatie* vēlas noskaidrot, vai tad, ja uz pirmo jautājumu būtu jāatbild apstiprinoši, ir jānosaka, vai

25 — Kā minēts augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieku un licences saņēmēju noslēgtā licences līguma 6. un 7. pielikumā (kas minēti šo secinājumu 20. punktā).

26 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto Würtenberger, G. u.c., 173. lpp.

persona, kura veic iepriekš minētās darbības, ir zinājusi vai tai vajadzējis zināt par licences līgumā ietvertajiem ierobežojumiem, lai noteiktu, vai tiesības ir izsmeltas, vai nav.

62. Manuprāt, tam, vai trešā persona, kura veic darbības saistībā ar aizsargāto materiālu, ir labticīga vai nav, nav nozīmes, ja īpašnieka tiesības nav uzskatāmas par izsmeltām.

63. Jānorāda, ka Regulas Nr. 2100/94 94. panta l. punktā ir precizēti nosacījumi, ar kādiem Kopienas aizsardzības tiesību īpašnieks var celt pret izdarītāju prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu, lai panāktu nelikumīgas izmantošanas izbeigšanu un/vai taisnīgas atlīdzības samaksu, vai ar šiem abiem mērķiem.

64. Minētā 94. panta 2. punktā ir uzskaitīti gadījumi, kuros īpašnieks turklāt var celt pret izdarītāju prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu, lai panāktu tam nodarītā kaitējuma atlīdzību. Minētās [normas] tekstā ir paredzēts, ka [nosacījums tam], lai īpašnieks varētu prasīt šādu atlīdzību, ir tas, ka nelikumīgās izmantošanas izdarītājs ir rīkojies tīši vai aiz neuzmanības. Nenozīmīga pārkāpuma gadījumā šīs īpašnieka tiesības uz atlīdzību var tikt attiecīgi samazinātas.

65. Man šķiet, ka Savienības tiesību normās intelektuālā īpašuma jomā ir vienīgi norādīti objektīvi kritēriji attiecībā uz nelikumīgas izmantošanas jēdzienu un iespēju izmantot preventīvās tiesiskās aizsardzības līdzekļus [27]. Tādējādi subjektīvi elementi nevarētu tikt ņemti vērā, izņemot ar mērķi atlīdzināt ar nelikumīgo izmantošanu nodarīto kaitējumu [28]. Tāpēc pievienojos Komisijas apsvērumam, saskaņā ar kuru subjektīvu elementu neesamība minētajā 94. panta 1. punktā, kas izpaužas kā prasība par tīšu rīcību vai rīcību aiz neuzmanības, kura saistīta ar to, ka šāds elements ir minēts norādītā panta 2. punktā, apstiprina, ka subjektīviem elementiem, piemēram, licences līgumā ietverto normu zināšanai principā nav nekādas nozīmes saistībā ar vērtējumu par nelikumīgu izmantošanu un tiesībām celt prasību pret šīs nelikumīgās izmantošanas izdarītāju. Šie elementi vēl jo vairāk ir jāņem vērā, lemjot par nodarītā kaitējuma atlīdzību, proti, noteikti pēc tam, kad ir konstatēts, ka pastāv nelikumīga darbība.

27 — Tas ir spēkā arī attiecībā uz izsmelšanas jēdzienu (skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Zino Davidoff* un *Levi Strauss*, 63.–66. punkts).

28 — Taču Direktīvas 87/54 5. panta 6. punkts, šķiet, ir izņēmums no šī principa. Saskaņā ar šo normu "personai, kas, iegūstot pusvadītāju izstrādājumu, nezina vai kam nav pamata domāt, ka izstrādājums ir aizsargāts ar ekskluzīvām tiesībām, kuras dalībvalsts piešķīrusi atbilstīgi šai direktīvai, neliedz komerciāli izmantot minēto izstrādājumu. Tomēr par darbībām, kas izdarītas pēc tam, kad minētā persona zinājusi, ka pusvadītāju izstrādājums ir tā aizsargāts, vai personai ir bijis pamats tā domāt, dalībvalstis nodrošina, ka pēc tiesību īpašnieka pieprasījuma tiesa saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktu noteikumiem var prasīt samaksāt atbilstīgu atlīdzību".

V — Secinājumi

66. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Hof van Cassatie* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Padomes 1994. gada 27. jūlija Regulas (EK) Nr. 2100/94 par Kopienas augu šķirņu aizsardzību, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulu (EK) Nr. 873/2004, skatot to kopsakarā ar minētās regulas 11. panta 1. punktu, 13. panta 1., 2. un 3. punktu, 16., 27. un 104. pantu, 94. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka īpašnieks vai licences saņēmējs nevar celt prasību sakarā ar nelikumīgu izmantošanu pret trešo personu, kas veikusi kādas darbības ar materiālu, kuru tai ir pārdevis vai nodevis licences saņēmējs, ja pēdējam minētajam ir atļauts pārdot vai nodot aizsargāto materiālu jebkurā Eiropas Savienības teritorijas daļā un ja, šo materiālu pārdodot, nav ievēroti Kopienas augu šķirņu aizsardzības tiesību īpašnieka un licences saņēmēja noslēgtajā licences līgumā noteiktie ierobežojumi;

2) uz otro prejudiciālo jautājumu nav jāatbild.

Pakārtoti tiek atbildēts, ka, izvērtējot pārkāpumu, nav jānosaka, vai trešā persona, kas ir veikusi iepriekš minētās darbības, zināja vai tai vajadzēja zināt par minētajiem licences līgumā ietvertajiem ierobežojumiem.